

รูปแบบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูก
ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในจังหวัดเชียงราย พะเยา และเชียงใหม่
The Pattern of Factors Contributing to the Success of Organic
Thai Jasmine Rice Growers in Chiang Rai, Phayao,
and Chiang Mai Provinces

อินทรา มุงเมือง*
บุญสม วราเอกศิริ**

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ในจังหวัดเชียงราย พะเยา และเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) ความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ และ 2) รูปแบบปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ในการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน และทดสอบสมมติฐานด้วยการคำนวณค่า P-value ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น ได้ใช้วิธีเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เกษตรกรอย่างไม่เป็นทางการ จำนวน 15 คน ผลการวิจัยพบว่า 1. ความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ในจังหวัดเชียงราย พะเยา และเชียงใหม่ มีสถานภาพทางสังคมดีขึ้น มีสถานภาพทางเศรษฐกิจดีขึ้น มีโอกาสขยายธุรกิจ และมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมค้า อยู่ในระดับมากที่สุด 2. รูปแบบของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ พบว่า ปัจจัยที่พยากรณ์ความสำเร็จของเกษตรกรมากที่สุดคือ การจัดการฟาร์ม รองลงมาตามลำดับ คือการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี และการจัดการความรู้ ดังนั้น

*นักศึกษาลัทธิปริญญาตรีบัณฑิต (ปร.ค.) สาขาการบริหารการพัฒนา คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ (2559)

** Ph.D. (Extention Education) Universiti, Pertanian Malaysia (2538), ปัจจุบันเป็น กรรมการประจำหลักสูตร สาขาการบริหารการพัฒนา คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

จากผลการศึกษาจึงนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญคือ เกษตรกรควรมีการจัดการฟาร์มที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และเหมาะสมกับพื้นที่ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพข้าวหอมมะลิอินทรีย์ สามารถลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มผลผลิตของเกษตรกร ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญกับการให้ความรู้ด้านการจัดการฟาร์มให้เกษตรกรอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่ถูกต้องให้กับเกษตรกร

คำสำคัญ: รูปแบบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ, เกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์

Abstract

The research entitled The Pattern of Factors Contributing to the Success of Organic Thai Jasmine Rice Growers in Chiang Rai, Phayao, and Chiang Mai Provinces had three objectives 1) to study the success of Organic Thai Jasmine Rice Growers and, 2) to study the pattern of factors contributing to the success of Organic Thai Jasmine Rice Growers. The research employed Mixed-Method of quantitative and qualitative methods. For quantitative research, the questionnaire was used for data collection from 200 famers' samplings. Data were analyzed using Descriptive statistics, Multiple Regression, and hypothesis testing with significant P-value. For qualitative research, data were collected using informal interview with 15 farmers. The research findings were as follows: 1. The success of Organic Thai Jasmine Rice Growers in Chiang Rai, Phayao, and Chiang Mai had improved social and economic status, had opportunities to expand businesses, and had interaction with joint ventures at the highest level. 2. The Pattern of Factors Contributing to the Success of Organic Thai Jasmine Rice Growers were found that the farm management factor had the highest predicting power followed by the acceptance of innovation and technology, and knowledge management factor respectively. The conducted study provided an important policy recommendation that the farmers should have correct farming management process based on academic principles appropriate to the area which will be the important mechanism in supporting the development of Organic Thai Jasmine Rice quality at an upstream level as it can reduce the production cost. As a result, related organizations must emphasize on providing knowledge on farm management to famers continuously in order to enable them to build correct knowledge.

Keywords: The Pattern of Factors Contributing to the Success, Organic Thai Jasmine Rice Growers

บทนำ

บรรดาพืชผลทางการเกษตร ข้าว ถือว่าเป็นพืชที่เก่าแก่ที่สุด ที่มนุษย์รู้จักและปลูกเพื่อเป็นอาหารสำคัญของโลก โดยจะเห็นได้จากพลเมืองมากกว่าครึ่งหนึ่งของโลกที่บริโภคข้าวเป็นอาหารประจำวัน โดยเฉพาะประเทศไทย นิยมบริโภคข้าวมากกว่าประเทศอื่นๆ ในโลก หรืออาจกล่าวได้ว่า ประชากรของโลกบริโภคข้าวเฉลี่ย 118 กก. ต่อคนต่อปี ส่วนคนไทยบริโภคข้าวเฉลี่ย 335 กก. ต่อคนต่อปี ปัญหาจึงมีอยู่ว่าเมื่อความต้องการบริโภคข้าวของประชากรโลกมีสูงขึ้นทุกปี แต่พื้นที่การผลิตข้าวกลับมีจำนวนจำกัดทำให้ข้าวกลายเป็นพืชที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศและของโลกด้วย สำหรับประเทศไทย ข้าว นับเป็นสินค้าทางการเกษตรที่มีความสำคัญชนิดหนึ่งของประเทศไทยทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม กล่าวคือ ถ้าประเทศไทยผลิตข้าวได้จำนวนมากก็จะทำให้มีข้าวเหลือเพื่อการส่งออกจำหน่ายเพราะข้าวเป็นสินค้าส่งออกอันดับต้นที่สำคัญของประเทศสามารถทำรายได้เข้าประเทศได้จำนวนมาก การผลิตข้าวในประเทศไทยเป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจไทยซึ่งมีแรงงานทำงานอยู่เป็นจำนวนมาก ประเทศไทยมีประเพณีการปลูกข้าวมาช้านาน มีที่ดินปลูกข้าวมากที่สุดเป็นอันดับที่ห้าของโลกและเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับหนึ่งของโลก ข้าวสายพันธุ์ที่ปลูกมากที่สุดในประเทศคือ ข้าวหอมมะลิ 105 และ กข.15 ซึ่งเป็นข้าวประเภทที่มีคุณภาพสูง ถึงแม้ว่าข้าวหอมมะลิเป็นข้าวที่ให้ผลผลิตน้อยกว่าข้าวประเภทอื่นอย่างมาก แต่สามารถขายได้ราคาสูงกว่าถึงสองเท่าของข้าวสายพันธุ์อื่นในตลาดโลก (คลังข้อมูลสารสนเทศข้าวเชิงลึก, 2553: ระบบออนไลน์)

ข้าวหอมมะลินิพันธ์ (Organic Thai Jasmine Rice) เป็นข้าวเจ้าและธัญพืชที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศไทย เป็นข้าวสายพันธุ์แท้และดั้งเดิมพันธุ์เดียวในโลก ไม่มีการตัดต่อยีนส์ใดๆ เป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติและเป็นข้าวที่ได้รับการกล่าวขวัญว่าเป็นข้าวที่อร่อยที่สุดในโลก แม้ว่าหลายประเทศได้พยายามปลูกข้าวสายพันธุ์นี้ แต่ไม่มีประเทศใดในโลกสามารถปลูกได้คุณภาพดีเท่ากับปลูกในประเทศไทย และเป็นข้าวที่ได้จากการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ (Organic Agriculture หรือ Organic Farming) ซึ่งเป็นวิธีการผลิตที่หลีกเลี่ยงสารเคมี หรือสารสังเคราะห์ต่างๆ เป็นต้นว่า ปุ๋ยเคมี สารควบคุมการเจริญเติบโต สารควบคุมกำจัดวัชพืช สารป้องกันกำจัดโรคแมลง และศัตรูข้าวในทุกขั้นตอนการผลิตและในระหว่างการเก็บรักษาผลผลิต หากมีความจำเป็นก็แนะนำให้ใช้วัสดุจากธรรมชาติ และสารสกัดจากพืชที่ไม่มีพิษต่อคน หรือไม่มีสารเคมีตกค้างปนเปื้อนในผลิตผลในดินและน้ำ ในขณะที่เดียวกัน ก็เป็นการรักษาสภาพแวดล้อม ทำให้ได้ผลผลิตข้าวที่มีคุณภาพปลอดภัยจากอันตรายของผลจากพิษตกค้าง ส่งผลให้ผู้บริโภคมีความสุขอนามัยและคุณภาพชีวิตที่ดี (กรมวิชาการเกษตร, คู่มือการผลิตข้าวอินทรีย์, 2552 : 5)

เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย ยังมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและกว้างขวางขึ้น ในหลายพื้นที่ โดยมีการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ 2 ลักษณะ คือ แบบพึ่งตนเองหรือการเกษตรแบบพื้นบ้าน และแบบมีการรับรองมาตรฐานจากสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) และจากกรมวิชาการเกษตรและสหกรณ์ (กระทรวงพาณิชย์, ม.ป.ป.: ระบบออนไลน์) สำหรับพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของไทย ร้อยละ 80 จะอยู่ในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดยโสธร จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดเพชรบูรณ์ และจังหวัดมหาสารคาม และภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา และจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2554: 2)

ในพื้นที่ภาคเหนือ มีการส่งเสริมการปลูกข้าวอินทรีย์ ที่จังหวัดเชียงราย และเชียงใหม่ ดำเนินการผลิตข้าวอินทรีย์ โดยการให้คำปรึกษาแนะนำ และประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เกษตรกรมีความเข้าใจในหลักการและขั้นตอนการผลิตข้าวอินทรีย์ ที่ถูกต้อง มีการจัดทำข้อตกลง และการยอมรับนำไปปฏิบัติตามหลักการการผลิตข้าวอินทรีย์ รวมทั้งนักวิชาการออกติดตาม ให้คำแนะนำในทุกขั้นตอนของการผลิต (คำริ ถาวรมาศ, ม.ป.ป., 2552: ระบบออนไลน์) และได้รับการส่งเสริมจากองค์กรเอกชน เช่น สถาบันแมคเคนเพื่อการฟื้นฟู ศูนย์ศึกษาและพัฒนาเกษตรอินทรีย์เรนโบว์ฟาร์ม และสหกรณ์ที่ทำงานและสนับสนุนการปลูกข้าวอินทรีย์ (บุศรา ลีมนิรันดร์กุล, 2554: 15) นอกจากนี้กระทรวงเกษตรฯ ได้มีนโยบายส่งเสริมการปลูกข้าวอินทรีย์ให้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากประเทศไทยถือเป็นผู้นำในการผลิตและส่งออกข้าวอินทรีย์ ซึ่งการปลูกข้าวอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ นับว่าประสบความสำเร็จและเป็นตัวอย่างที่ดีในการเป็นต้นแบบเพื่อขยายผลในพื้นที่ใกล้เคียง เกษตรกรมีการรวมกลุ่มเพื่อทำการเกษตรอินทรีย์แบบยั่งยืน โดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นรูปธรรม (ศูนย์วิจัยพันธุ์ข้าวเชียงราย, 2550: ระบบออนไลน์) ในปี 2544 สำนักงานวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 1 จังหวัดเชียงใหม่ กรมวิชาการเกษตร ได้เข้ามาให้การสนับสนุนด้านวิชาการ และให้เป็นพื้นที่ขยายผลโครงการพัฒนาเกษตรยั่งยืน ดำเนินกิจกรรมหลากหลาย อาทิ การทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ สมุนไพรไล่แมลง ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว สีข้าวกล้องอินทรีย์ จำหน่ายในพื้นที่และต่างจังหวัด ตลอดจนรวบรวมผลผลิตข้าวเปลือกของสมาชิก เพื่อส่งไปจำหน่ายให้กับบริษัทคู่ค้า การผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อการส่งออก เกษตรกรจะสามารถจำหน่ายได้ในราคาที่สูงกว่าข้าวโดยปกติ แต่ความยากก็คือ ต้องทำให้ได้ตามมาตรฐานของต่างประเทศเพราะตลาดที่สำคัญคือ ตลาดในต่างประเทศ ฉะนั้น สิ่งสำคัญคือ การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องคุณภาพและมาตรฐานสินค้า

ให้เกษตรกร ซึ่งหน่วยงานของราชการจะต้องเข้ามาช่วยถ่ายทอดความรู้ในเรื่องของการทำ เกษตรอินทรีย์อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง พร้อมทั้งขยายผลการดำเนินงานในลักษณะนี้ให้ มากขึ้น เพราะการทำการเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรจะไม่มีความเสี่ยงในเรื่องของสารเคมี ผู้บริโภคปลอดภัยและเกษตรกรยังได้รับรายได้ที่ดีด้วย ซึ่งจากการที่กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ได้จัดทำโครงการเพื่อสนับสนุนให้ประชาชนชาวบ้านในด้านการเกษตรในแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ไร่นาของประชาชนเป็นแหล่งการฝึกอบรมการเกษตร ในแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียง พบว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจ เกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมสามารถปรับ เปลี่ยนพฤติกรรม ลด ละ เลิก อบายมุข และทำเกษตรผสมผสานอินทรีย์ ตามแนว พระราชดำริได้อย่างดี (ข่าวเกษตร, 2550: ระบบออนไลน์)

จากสภาพการณ์ทั้งหมดที่กล่าวมา สะท้อนให้เห็นว่าให้เห็นว่า พื้นที่ในจังหวัด เชียงราย พะเยา และเชียงใหม่ เป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่ได้รับการยอมรับว่ามีการผลิตแบบ เกษตรอินทรีย์ทั้งแบบพึ่งพาตนเอง และได้รับการรับรองมาตรฐานจากกรมวิชาการเกษตร โดยมีผลผลิตที่สำคัญทางการเกษตรโดยหลักคือ ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ จึงเป็นประเด็น ที่น่าสนใจ ที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่า เกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์มีสภาพเช่นไร จะประสบความสำเร็จในอาชีพของตนเองอย่างไร อะไรคือตัวแบบปัจจัยที่ทำให้เกษตรกร ประสบความสำเร็จในการปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ซึ่งข้อมูลจากการศึกษาค้างนี้ จะเกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะเกษตรกรที่สนใจ ในการผลิตข้าวหอมมะลิแบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งช่วยลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มผลผลิต สูงขึ้นเป็นการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันด้านราคาข้าวในตลาดโลก รวมทั้งเกษตรกรและ ผู้บริโภคมีสุขภาพอนามัยแข็งแรงขึ้น เป็นการส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ ลดการใช้สารเคมี ในการปลูก นอกจากนี้จะสามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายของประเทศที่สูญเสียไปกับการนำ สารเคมีทางการเกษตรและเพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการผลิตข้าวอินทรีย์ให้กว้างขวางขึ้น และมีนโยบายการจัดการข้าวหอมมะลิอินทรีย์ไทยอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์
2. เพื่อศึกษารูปแบบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอม มะลิอินทรีย์

ขอบเขตการวิจัย

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ประกอบด้วยปัจจัย 4 ด้าน ดังนี้ การจัดการความรู้ การยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี การจัดการฟาร์ม และการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่าย และปัจจัยความสำเร็จ ประกอบด้วย การมีสถานภาพทางเศรษฐกิจดีขึ้น การมีสถานภาพทางสังคมดีขึ้น มีโอกาสขยายธุรกิจ และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมค้า
2. **ขอบเขตด้านพื้นที่** ศึกษาพื้นที่ที่มีเกษตรกรปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ในจังหวัดเชียงราย พะเยา และเชียงใหม่
3. **ขอบเขตด้านเวลา** ระยะเวลาการศึกษาวิจัยเริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2558 - กรกฎาคม 2559 รวมระยะเวลา 1 ปี

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความสำเร็จของเกษตรกร หมายถึง ระดับความสำเร็จของเกษตรกรที่มีสถานภาพด้านเศรษฐกิจและสังคมดีขึ้น มีโอกาสขยายธุรกิจ และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมค้า

สถานภาพด้านเศรษฐกิจดีขึ้น หมายถึง มีรายได้เพิ่มขึ้นและมีความมั่นคง มีเงินออมเพิ่มขึ้น ฟังตนเองได้ รู้จักพอเพียง ไม่ก่อหนี้ มีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ มีกำลังใจในการประกอบอาชีพ มีทางเลือกในการประกอบอาชีพ มีเป้าหมายในการประกอบอาชีพ นำความรู้มาพัฒนาในอาชีพของตนได้

สถานภาพด้านสังคมดีขึ้น หมายถึง มีความสุขในการดำเนินชีวิต มีสุขภาพอนามัยดี มีทางเลือกในการดำเนินชีวิต มีอาหารปลอดภัย เพียงพอต่อการบริโภค ปัญหาสุขภาพน้อยลง มีวิถีชีวิตพึ่งตนเอง สังคมมีความเข้มแข็ง เกิดสังคมเกษตรกร เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเกษตรกรด้วยกัน ระบบนิเวศน์ในแปลงนามีความอุดมสมบูรณ์ อนุรักษ์ และรักษาสภาพแวดล้อม ส่งเสริมให้ใช้วัสดุในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ ลด ละ เลิก การใช้สารเคมี ไม่มีความเสี่ยงเรื่องสารตกค้าง

โอกาสขยายธุรกิจ หมายถึง มีการวางแผนการผลิต มีความรู้ในการเพิ่มผลผลิต ผลผลิตมีคุณภาพตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มีรายได้อย่างต่อเนื่อง เป็นผู้รวบรวมผลผลิต และเข้าถึงตลาดได้โดยตรง

การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมค้า หมายถึง เป็นผู้ดำเนินการรวบรวมผลผลิตและมีส่วนร่วมในการกำหนดราคาสินค้า ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ด้านการผลิตที่มีคุณภาพ

การจัดการความรู้ หมายถึง การรับรู้เรื่องข่าวอินทรีซ์ และการจัดการความรู้เรื่อง การปลูกข้าวหอมมะลินทรีซ์

การยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี หมายถึง การตัดสินใจยอมรับการปลูกข้าว อินทรีซ์ ความง่ายต่อการปฏิบัติ ประโยชน์ที่ได้รับจากการปลูกข้าวหอมมะลินทรีซ์

การจัดการฟาร์ม หมายถึง การวางแผนการบริหารจัดการฟาร์มอินทรีซ์ การทำบัญชี คร้วเรือน

การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย หมายถึง กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ กิจกรรมการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน

เกษตรกร หมายถึง ผู้ปลูกข้าวหอมมะลินทรีซ์ในเขตพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงราย พะเยา และเชียงใหม่

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสามารถสรุปได้ ดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติ

The Modern American Dictionary ได้ให้คำจำกัดความของความรู้ที่แตกต่างกัน สามารถสรุปความหมายได้ ดังนี้ ความรู้ คือ ความคุ้นเคยกับข้อเท็จจริง ความจริง หรือ หลักการ โดยทั่วไป หรือจิตสำนึก ความสนใจ สิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ นั่นคือ ความรู้ซึ่ง เป็น ความรู้ที่พรรณนาอธิบาย ทำนาย ปรากฏการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนรู้ ซึ่ง ได้รับการพิสูจน์ ทดสอบตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และได้รับการยอมรับว่าเชื่อถือได้ และสามารถ นำไปอ้างอิงเป็นหลักหรือกฎการเรียนรู้ย่อยๆ หรือนำไปใช้เป็นหลักในการจัดกระบวนการ เรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้ หรือการแสวงหาความรู้ใดๆ ของเกษตรกรอาจทำให้เกษตรกร ผู้ปลูกข้าวหอมมะลินทรีซ์ประสบความสำเร็จ เนื่องจากการเรียนรู้ก็อาจเป็น ได้ซึ่ง กระบวนการของประสบการณ์ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างค่อนข้างถาวร ไม่ได้มาจากภาวะชั่วคราวของวุฒิภาวะ หรือสัญชาตญาณ (Klein, 1991: 2) นอกจากนี้ เสรี พงศ์พิศ (2531: 31) กล่าวว่า การเรียนรู้ของคนในชุมชนนั้นย่อมมีอยู่ในทุกชุมชนมีมา ตั้งแต่ในอดีตเพื่อเป็นการถ่ายทอดความรู้และประมวลเหตุการณ์ มิฉะนั้นแล้วมนุษย์ ก็ไม่สามารถสั่งสมประสบการณ์ ความรู้ที่สืบเนื่องกันมานานแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ ของมนุษย์มีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตมนุษย์เป็นอย่างดี และขบวนการที่ทำให้พฤติกรรม ดังกล่าว จะต้องมีความคงทนถาวรไม่ใช่พฤติกรรมที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากวุฒิภาวะ หรืออุบัติเหตุต่างๆ

แนวความคิดด้านทัศนคติ (Attitude) ทัศนคติ เป็นแนวความคิดที่มีความสำคัญมากแนวหนึ่ง มีการใช้คำนี้กันอย่างแพร่หลาย สำหรับการนิยามความหมายของทัศนคตินั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้ดังนี้ Rogers (อ้างใน สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2533: 122) ได้กล่าวถึง ทัศนคติว่าเป็นดัชนีชี้ว่าบุคคลนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรกับกรอบข้างวัตถุหรือสิ่งแวดล้อมตลอดจนสถานการณ์ต่างๆ โดยที่ทัศนคตินั้นมีรากฐานมาจากความเชื่อที่อาจส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคตได้ ทัศนคติจึงเป็น เพียงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า และเป็นมิติของการประเมินเพื่อแสดงว่า ชอบหรือไม่ชอบ ซึ่ง Good (อ้างใน จิตฐิพร ศิริदानนท์, 2543: 35) อธิบายทัศนคติว่าเป็นความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่จะเป็นการสนับสนุน หรือต่อต้านสถานการณ์บางอย่าง บุคคลบางคน หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นสิ่งที่เกิดจากการสะสมประสบการณ์ในอดีตที่จัดเรียงเป็นระบบ โดยจะสะท้อนออกมาเมื่อปัจเจกบุคคลเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ๆ และตรงชัย สันติวงษ์ (2540: 75-76) เห็นสอดคล้องว่า ทัศนคติจะก่อตัวจากการประเมิน ภายหลังจากที่ได้เกี่ยวข้องกับสิ่งภายนอกดังกล่าว โดยอาจเกิดจากอิทธิพลของกลุ่มที่เกี่ยวข้องด้วยหรือกลุ่มทางสังคมที่ได้ไปเกี่ยวข้องด้วย นอกจากนี้ทัศนคดียังขึ้นอยู่กับบุคลิกลักษณะท่าทาง ซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้ที่ได้จากการปฏิบัติต่อโลกภายนอกอีกด้วย จากการศึกษาพบว่า ทัศนคติจะมีลักษณะมั่นคงถาวร ทั้งนี้เพราะทัศนคติที่ก่อตัวขึ้นนั้นจะมีกระบวนการคิดวิเคราะห์ ประเมิน และสรุปจัดระเบียบเป็นความเชื่อ

การยอมรับการปฏิบัติ (Practice) การยอมรับการปฏิบัติ นับได้ว่าเป็นขั้นสุดท้ายของกระบวนการยอมรับ ซึ่งได้แก่การรับรู้ การสนใจ ไตร่ตรอง ทดลองปฏิบัติ และปฏิบัติอย่างสมบูรณ์ ในขณะที่เชื่อว่าทัศนคติความเชื่อ ค่านิยม และการรับรู้ ตลอดจนตัวแปรด้านคุณลักษณะประชากรที่เลือกมาจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติ (Rogers, 1962) และสอดคล้องกับ Bloom (1975) ที่กล่าวว่า การปฏิบัติหรือการนำไปใช้ คือ ความสามารถในการนำความรู้ความเข้าใจ ที่มีอยู่ไปใช้ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และแก้ปัญหาต่างๆ ในสถานการณ์ใหม่ๆ ได้ จากแนวคิดดังกล่าว จะเห็นว่า ความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติ มีความสัมพันธ์มีผลซึ่งกันและกัน

แนวคิดด้านการบริหารและจัดการฟาร์ม

การจัดการฟาร์มในรูปแบบดั้งเดิมนั้น เกษตรกรจะให้ความสำคัญกับการจัดการปัจจัยการผลิตเน้นความสำเร็จในเชิงธุรกิจหรือกำไรสูงสุด แต่ในการดำเนินธุรกิจฟาร์มในปัจจุบันมีแนวโน้มที่ผู้ทำฟาร์มต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น แนวคิดการจัดการฟาร์ม จึงควรต้องปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่ทำให้เกิดความสำเร็ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ และ

เกิดผลดีต่อสังคม และรักษาสภาพแวดล้อมควบคู่กันไปด้วย จึงมีความจำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ที่เกษตรกรต้องนำเอาหลักและวิธีการของการจัดการฟาร์มมาใช้ในฟาร์ม (สำราญ สระโณ: ระบบออนไลน์)

การจัดการฟาร์มและความจำเป็นในการจัดการฟาร์ม สมศักดิ์ เพียบพร้อม (2530) และธนรัศมี เมฆขยาย (2550) ได้ให้คำนิยามของการจัดการว่า การจัดการฟาร์มเป็นกระบวนการตัดสินใจที่ต่อเนื่อง เพราะสถานะเศรษฐกิจและภายในธุรกิจแต่ละแห่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และเกี่ยวข้องกับการจัดสรร และการแข่งขันกันใช้ทรัพยากร เช่น ที่ดิน แรงงาน และทุนที่มีอย่างจำกัด โดยจะต้องกำหนดเป้าหมายเพื่อใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับการบริหารฟาร์มแบบองค์รวม ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนการจัดการทรัพยากรภายในและภายนอกในการทำฟาร์มโดยคำนึงถึงระบบและความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ทั้งทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม

จากแนวคิดนี้ผู้วิจัยเชื่อว่าเกษตรกรมีความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการฟาร์ม โดยรู้จักการใช้ทรัพยากรของตนเองที่มีอยู่และจากการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐหรือเอกชน มีผลทำให้เกษตรกรสามารถผลิตได้ตามมาตรฐานที่กำหนดและเสริมสร้างให้เกษตรกรมีสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมดีขึ้น รวมถึงการรักษาสภาพแวดล้อม

แนวคิดการแพร่กระจายนวัตกรรมและการยอมรับนวัตกรรม

การแพร่กระจายนวัตกรรมและการยอมรับนวัตกรรม

การแพร่กระจาย คือ กระบวนการของการแพร่กระจายข่าวสาร (Information) และปฏิบัติที่ได้รับการปรับปรุง จากแหล่งหรือจุดเริ่มต้น ไปสู่ผู้ใช้ และผู้ยอมรับ จำนวนมากมายในกรณีของการเกษตร การแพร่กระจายหมายถึง กระบวนการของการติดต่อสื่อสารในเรื่องของแนวความคิด และการปฏิบัติของการเกษตรใหม่ๆ จากจุดเริ่มต้นซึ่งปกติเป็นนักวิทยาศาสตร์หรือนักวิชาการไปสู่เกษตรกรการแพร่กระจายของนวัตกรรมจึงเป็นกระบวนการที่ทำให้สิ่งใหม่ดังกล่าวแพร่ขยายออกไป เป็นการเผยแพร่กระจายแนวความคิดใหม่หรือนวัตกรรม จากแหล่งต้นตอ เช่น มหาวิทยาลัย สถาบันค้นคว้าวิจัย สถานีทดลอง ฯลฯ ไปยังกลุ่มชนเป้าหมาย จนกระทั่งกลุ่มชนนั้นๆ ยอมรับและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ การที่นวัตกรรมจะไปถึงประชาชนได้นั้น ต้องอาศัยกระบวนการแพร่กระจายสิ่งใหม่ๆ คือ ก่อให้เกิดพฤติกรรมหรือการปฏิบัติที่สามารถพบเห็นได้ โดยมากมักจะใช้ในรูปแบบของการแพร่กระจายนวัตกรรม และสิ่งที่เผยแพร่ออกไปเป็นวิทยาการใหม่

ทั้งสิ้น การแพร่กระจายของนวัตกรรม จึงเป็นกระบวนการที่ทำให้สิ่งใหม่ดังกล่าวแพร่ขยายออกไปเป็นการเผยแพร่กระจายแนวความคิดใหม่ หรือนวัตกรรม จากแหล่งต้นตอ เช่น มหาวิทยาลัย สถาบันค้นคว้าวิจัย สถาบันทดลอง ฯลฯ ไปยังกลุ่มชนเป้าหมาย จนกระทั่งกลุ่มชนนั้นๆ ขอมริบและนำเอาไปใช้ให้เกิดประโยชน์

แนวคิดทฤษฎีการรวมกลุ่มเกษตรกร

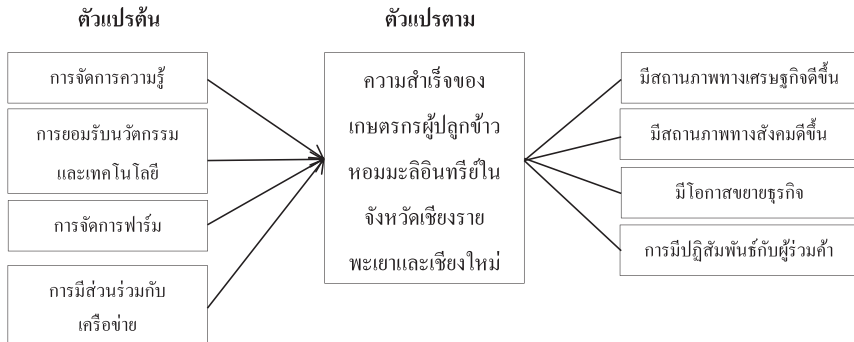
การทำงานที่จะให้ประสบผลสำเร็จนั้น อาจต้องการองค์ประกอบหลายอย่าง แต่สิ่งหนึ่งคือการรวบรวมสมาชิกเพื่อดำเนินการนั้นๆ รวมกัน เช่น อาจเริ่มที่ตัวเองเมื่อมารวมกับสมาชิกในครอบครัวขยายผลไปถึงกลุ่มญาติเพื่อนบ้าน จนกลายเป็นการรวมกลุ่มในระดับสังคมสู่ระดับประเทศและระดับชาติ ซึ่งการรวมกลุ่มนี้ยังต้องอาศัยการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดความสามารถในการแสดงความคิดเห็น และการรับรู้ในสิ่งใหม่ๆ และก่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างกลุ่ม ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญว่าเมื่อเกษตรกรได้มีการรวมกลุ่มแล้ว อาจก่อให้เกิดแนวคิดในการทำงานร่วมกันมีความรู้สึกร่วมกันเป็นตัวเองเป็นพวกเดียวกัน และมีวัตถุประสงค์เดียวกันและอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้เกษตรกรประสบผลสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่ง Bales (1950: 33) ได้ให้แนวคิดของกลุ่มว่า บุคคลกลุ่มหนึ่งซึ่งผูกพันกันในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ มีการพบปะพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอจะทำให้เกิดการรับรู้ถึงสถานภาพหรือเหตุการณ์ใหม่ ที่มาจากสมาชิกของกลุ่ม ซึ่งสามารถทำให้เกิดการรับรู้ และมีความรู้สึกร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

ซึ่งสอดคล้องกับ Bernald (1960: 39) ได้ให้ทัศนะเชิงจิตวิทยาทางสังคมในเรื่องของกลุ่มว่าเป็นที่รวมของบุคคลที่มารวมกัน เพื่อหวังผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งถ้าไม่มีกลุ่มก็ไม่สามารถไปถึงจุดมุ่งหมายนั้นได้ เพราะการประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวของกลุ่มนั้นขึ้นอยู่กับความช่วยเหลือของสมาชิกในกลุ่มเมื่อเกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันแล้ว มักจะเกิดแรงผลักดันกระตุ้นให้กลุ่มหรือสมาชิกของกลุ่มมีการปรึกษาหารือกัน และมีการตัดสินใจร่วมกัน เพื่อต้องการให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ รวมถึงทำให้การทำงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และมีการต่อรองราคากับผู้ซื้อผู้ขายได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ วิจิตร อาวะกุล (2535) ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การดำเนินการหาทุน โดยการช่วยเหลือจากสมาชิกในกลุ่ม
2. การซื้อขาย สินค้าของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อให้เกิดความสะดวกในการแลกเปลี่ยนสินค้า
3. การรวบรวมผลผลิตของสมาชิกเข้าสู่ตลาด เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ซื้อและมีอำนาจในการต่อรองราคากับผู้ขาย
4. ส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการ โดยการแลกเปลี่ยนความรู้ ความสามารถ

ให้กับสมาชิกในกลุ่ม เพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น 5. การจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักร จากสมาชิกในกลุ่มเพื่อบริการแก่สมาชิกที่ขาดแคลนเพื่อให้เกิดความปลอดภัย ในการปฏิบัติงาน และ 6. สวัสดิการ โดยกลุ่มจัดให้มีสวัสดิการเพื่อบริการสมาชิก ในกลุ่มที่ประสบปัญหาและมีความเดือดร้อนโดยให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

การจัดการความรู้ การยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี การจัดการฟาร์ม และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ในจังหวัดเชียงราย พะเยา และเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยรูปแบบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัย 2 แบบ คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการศึกษาวออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. การวิจัยขั้นตอนที่ 1

1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาพิจารณาประกอบการสร้างเครื่องมือซึ่งเป็นแบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณ ในครั้งนี้คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ในอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

อำเภอเมือง และอำเภอจุน จังหวัดพะเยา อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งสิ้น 354 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ตามสูตร Taro Yamane (Yamane, 1973: 725) ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% โดยมีค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ที่ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นเท่ากับ 188 คน แต่ผู้วิจัยได้ปรับจำนวนกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเป็น 200 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากขึ้น

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ ของ Likert ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 200 คน

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (Mean) ค่าเฉลี่ย (Percentag) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและหาค่าความสัมพันธ์ของแต่ละตัวแปร โดยใช้สถิติสมการความถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ในการกำหนดหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามว่าส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลินิทรีย์มากน้อยเพียงใด และทดสอบสมมติฐานโดยหาค่า P- value

2. การวิจัยขั้นตอนที่ 2

2.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษาถึงสภาพบริบทของเกษตรกรเรื่องการปลูกข้าวหอมมะลินิทรีย์ สภาพปัญหาและอุปสรรค โดยศึกษาในประเด็น ดังนี้ สภาพบริบทโดยทั่วไปของเกษตรกร ความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวอินทรีย์ การยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี การจัดการฟาร์ม การมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่าย สถานภาพด้านเศรษฐกิจ สถานภาพด้านสังคม การมีโอกาสขยายธุรกิจ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมค้าและด้านปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพในครั้งนี้คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลินิทรีย์ ในจังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา และจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 15 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เก็บข้อมูลโดยการสังเกต (Observation) และการสัมภาษณ์ (Interview) แบบไม่เป็นทางการ เป็นการสัมภาษณ์โดยไม่มีโครงสร้าง แต่ผู้วิจัยได้กำหนดตามประเด็นหลักๆ เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ โดยแบ่งประเด็นที่สนใจศึกษาที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรทั้งหมด นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมโยงของข้อมูลอย่างเป็นเหตุเป็นผลเพื่ออธิบายประกอบการแสดงผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลทางด้านสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา การมีกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเอง พื้นที่ในการทำนา ค่าใช้จ่าย ราย ได้ ผลผลิตที่ได้ ผลผลิตที่แบ่งไว้บริโภค ผลผลิตที่แบ่งไว้ทำพันธุ์ ผลผลิตที่จำหน่าย และประสิทธิภาพในการทำนาอินทรีย์พบว่าเกษตรกรจำนวนสองในสามเป็นเพศชาย ร้อยละ 80.50 มีอายุเฉลี่ย 55.61 ปี ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 46-65 ปี และมากกว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 59.00 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เกษตรกรทั้งหมดมีที่ดินเป็นของตนเอง ร้อยละ 100 ส่วนใหญ่ใช้พื้นที่ในการทำนาอินทรีย์อยู่ระหว่าง 10-40 ไร่ ร้อยละ 74.00 มีค่าใช้จ่ายในการทำนาต่อปี อยู่ระหว่าง 50,000-100,000 บาทต่อปี ร้อยละ 59.00 ส่วนใหญ่มีผลผลิตต่อปีอยู่ระหว่าง 5,000-15,000 กก. แบ่งผลผลิตไว้ทำพันธุ์ ร้อยละ 97.50 แบ่งผลผลิตไว้บริโภค ร้อยละ 88.00 ผลผลิตที่จำหน่ายตั้งแต่ 5,000 กก. ขึ้นไป ร้อยละ 81.50 ส่วนประสิทธิภาพในการทำนาอินทรีย์ส่วนใหญ่มีประสิทธิผลมากกว่า 20 ปี ร้อยละ 66.50 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรมีที่นาเป็นของตนเองเป็นการช่วยลดต้นทุนในการเช่าที่นา และใช้ที่นาส่วนใหญ่ปลูกข้าวอินทรีย์เพราะสามารถขายได้ราคาดีและเกษตรกรส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำนามานาน ส่งผลดีต่อประสิทธิภาพในการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์และส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลทางด้านสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์

n=200		
ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	161	80.50
หญิง	39	19.50
อายุ (ปี)		
36-45	30	15.00
46-55	70	35.00
56-65	80	40.00
66 ปีขึ้นไป	20	10.00

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	18	9.00
ประถมศึกษา	118	59.00
มัธยมศึกษาตอนต้น	43	21.50
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	10	5.00
อนุปริญญา/ปวส.	8	4.00
ปริญญาตรี	3	1.50
กรรมสิทธิ์ที่ดินของเกษตรกร		
ใช่	200	100
ไม่ใช่	0	0
พื้นที่ทำนาอินทรีย์ (ไร่)		
น้อยกว่า 10	18	9.00
10-20	52	26.00
21-30	57	28.50
31-40	39	19.50
41-50	20	10.00
51-60	8	4.00
61-70	4	2.00
มากกว่า 70	2	1.00
ค่าใช้จ่ายในการทำนาอินทรีย์ต่อปี (บาท)		
น้อยกว่า 50,000	59	29.50
50,000-100,000	91	45.50
100,001-150,000	36	18.00
150,001-200,000	11	5.50
มากกว่า 200,000	3	1.50
รายได้ต่อปี (บาท)		
น้อยกว่า 50,000	10	5.00
50,000-100,000	36	18.00
100,001-150,000	45	22.50

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
150,001-200,000	37	18.50
200,001-250,000	25	12.50
250,001-300,000	28	14.00
มากกว่า 300,000	19	9.50
แบ่งไว้ทำพันธุ์ (กก.)		
ไม่แบ่ง	5	2.50
น้อยกว่า 500	39	19.50
500-1,000	67	33.50
มากกว่า 1,000	89	44.50
แบ่งไว้บริโภค (กก.)		
ไม่แบ่ง	24	12.00
น้อยกว่า 100	42	21.00
100-200	108	54.00
201-300	16	8.00
มากกว่า 300	10	5.00
จำหน่าย (กก.)		
น้อยกว่า 5,000	31	15.50
5,000-10,000	40	20.00
10,001-15,000	52	26.00
15,001-20,000	44	22.00
20,001-25,000	26	13.00
25,001-30,000	3	1.50
มากกว่า 30,000	4	2.00
ประสบการณ์ทำนาอินทรีย์ (ปี)		
5-10	12	6.00
11-15	24	12.00
16-20	31	15.50
มากกว่า 20	133	66.50

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การศึกษาระดับคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อปัจจัยความสำเร็จในการปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์ ในจังหวัดเชียงราย พะเยา และเชียงใหม่ พบว่า ระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.35 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีเกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด คือ ด้านสถานภาพทางสังคม โดยมีค่าเฉลี่ย 4.53 รองลงมาได้แก่ ด้านการมีโอกาสขยายธุรกิจ ด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจ และด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมค้า มีค่าเฉลี่ย 4.38, 4.30 และ 4.22 ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์ที่มีต่อปัจจัยความสำเร็จ

องค์ประกอบ	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	SD	แปลผล
1. ด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจ	4.30	.689	มากที่สุด
2. ด้านสถานภาพทางสังคม	4.53	.505	มากที่สุด
3. ด้านการมีโอกาสขยายธุรกิจ	4.38	.578	มากที่สุด
4. ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมค้า	4.22	.697	มากที่สุด
ระดับความสำเร็จโดยรวม	4.35	.617	มากที่สุด

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์ ในจังหวัดเชียงราย พะเยา และเชียงใหม่ พบว่า ระดับความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.30 เมื่อพิจารณาในแต่ละปัจจัย พบว่า ปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด คือ ด้านการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ย 4.41 รองลงมาได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย มีค่าเฉลี่ย 4.31 ด้านการจัดการฟาร์ม มีค่าเฉลี่ย 4.25 และด้านการจัดการความรู้ มีค่าเฉลี่ย 4.23 ตามลำดับ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์ต่อบัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

ตัวแปร	ระดับความคิดเห็น		
	\bar{X}	SD	แปลผล
1. ด้านการจัดการความรู้	4.23	.622	มากที่สุด
2. ด้านการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี	4.41	.667	มากที่สุด
3. ด้านการจัดการฟาร์ม	4.25	.602	มากที่สุด
4. ด้านการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่าย	4.31	.537	มากที่สุด
ระดับความคิดเห็นโดยรวม	4.30	.607	มากที่สุด

3. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษารูปแบบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์ ในจังหวัดเชียงราย พะเยาและเชียงใหม่

ผลการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์ ในจังหวัดเชียงราย พะเยา และเชียงใหม่ โดยการใช้สถิติการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน (B) ของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์ ด้านการจัดการฟาร์ม การจัดการความรู้ และด้านการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี ส่งผลทางบวกต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่า B เท่ากับ .512, .250 และ .154 ตามลำดับ โดยคะแนนด้านการจัดการฟาร์ม (X3) ส่งผลทางบวกต่อความสำเร็จของความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์สูงสุด และด้านการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี (X2) ส่งผลทางบวกต่อความสำเร็จของความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์ต่ำสุด และปัจจัยทั้ง 3 ตัวร่วมกันพยากรณ์ความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์ ได้ ร้อยละ 64.70 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยโดยใช้ตัวแปรอิสระพยากรณ์ความสำเร็จของเกษตรกรฯ

ตัวแปรอิสระ	ค่าสัมประสิทธิ์			Sig (P-value)
	b	β	t	
ค่าคงที่	1.153		6.663	.000
1. ปัจจัยด้านการจัดการฟาร์ม (X_1)	.431	.512	8.803	.000
2. ปัจจัยด้านการจัดการความรู้ (X_1)	.204	.250	4.368	.000
3. ปัจจัยด้านการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี (X_2)	.117	.154	2.737	.007

$R = .8058$ $R^2 = .647$, $R^2_{adj} = .642$, $SE_{est} = .303$

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องรูปแบบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจที่สอดคล้องกับการค้นพบทางวิชาการและงานวิจัยอื่นๆ ซึ่งพอจะอภิปรายได้ตามประเด็นที่ค้นพบ ดังนี้

1. ความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในจังหวัดเชียงราย พะเยา และเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จทั้ง 4 ด้าน มีความสำคัญโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีองค์ประกอบด้านการมีสถานภาพทางสังคมดีขึ้น มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการมีโอกาสขยายธุรกิจ ด้านการมีสถานภาพทางเศรษฐกิจดีขึ้น และด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมค้าตามลำดับ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าองค์ประกอบความสำเร็จทั้ง 4 ด้าน คือด้านการมีสถานภาพทางสังคมดีขึ้น ด้านการมีโอกาสขยายธุรกิจ ด้านการมีสถานภาพทางเศรษฐกิจดีขึ้น และด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมค้า ที่เป็นส่วนสำคัญและแรงจูงใจในการที่ทำให้เกษตรกรปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์

2. สภาพของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในจังหวัดเชียงราย พะเยา และเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ทั้ง 4 ปัจจัย มีความสำคัญโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยปัจจัยด้านการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้าน

การมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่าย ปัจจัยการจัดการฟาร์ม และปัจจัยด้านการจัดการความรู้ ตามลำดับ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าสภาพของปัจจัยทั้ง 4 ด้าน คือ ปัจจัยด้านการจัดการความรู้ ปัจจัยด้านการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี ปัจจัยการจัดการฟาร์มและปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่าย ส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลินิทรีย ในจังหวัดเชียงราย พะเยา และเชียงใหม่

3. รูปแบบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลินิทรีย ในจังหวัดเชียงราย พะเยา และเชียงใหม่ เมื่อวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นบันได (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการความรู้ ปัจจัยด้านการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี และปัจจัยการจัดการฟาร์ม ส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลินิทรีย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยปัจจัยการจัดการฟาร์ม มีอำนาจพยากรณ์ความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลินิทรีย มากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี และปัจจัยด้านการจัดการความรู้ ตามลำดับ

สรุปจากผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยทั้ง 3 ปัจจัย มีความสำคัญและส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลินิทรีย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการจัดการฟาร์ม มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลินิทรีย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งลักษณะของการจัดการฟาร์มที่ดีนั้น ต้องอาศัยการบริหารจัดการ ทั้งในด้านการปรับปรุงคุณภาพดิน ปรับระบบน้ำในแปลงนา การเลือกใช้พันธุ์ข้าว การกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช การกำจัดโรค การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การเก็บรักษาและการขนส่ง และการทำบัญชีครัวเรือน ในเรื่องของการบันทึกรายรับรายจ่าย สมาชิกมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการทำบัญชีครัวเรือน และการได้รับการสนับสนุนการทำบัญชีครัวเรือน ส่งผลเชิงบวกให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลินิทรียประสบความสำเร็จซึ่งมีประเด็นที่สำคัญคือ ทำให้เกษตรกรสามารถผลิตข้าวหอมมะลินิทรียได้ตรงตามเป้าหมายที่กำหนด ทั้งด้านคุณภาพและผลผลิต ทำให้มีรายได้จากการผลิตข้าวหอมมะลินิทรียได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามความสำเร็จในการจัดการฟาร์มข้าวหอมมะลินิทรียที่สำคัญก็คือ การบริหารจัดการฟาร์ม และการทำบัญชีครัวเรือน ตามลำดับ สอดคล้องกับแนวคิดของชนรักษ์ เมฆขยาย (2550) ที่ว่าความเข้าใจเรื่องต้นทุนการผลิตมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจการจัดการของเกษตรกร ซึ่งเรื่องของต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตที่เกษตรกรสามารถนำไปใช้

ประโยชน์ เกษตรกรจำเป็นต้องทำบัญชีฟาร์มตลอดจนการวิเคราะห์ธุรกิจฟาร์ม ที่เรียกว่าระบบการทำบัญชีฟาร์ม นอกจากนี้พันธกิจดี พรประทานสมบัติ และศุภพร ไทยภักดี (2552) และผลการศึกษาของ นิตินัย ส่งศิริ โรจน์ (2550) ที่ศึกษาเรื่องความสามารถในการทำบัญชีครัวเรือนที่มีผลเชิงต่อบวกต่อประสิทธิภาพการผลิต แต่มีประเด็นที่น่าสนใจก็คือความสามารถในการทำบัญชีครัวเรือนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอันดับสุดท้าย เพราะการทำบัญชีครัวเรือนมีความยุ่งยาก มีรายละเอียดมากและเกษตรกรส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา

2. ปัจจัยด้านการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ปลูกข้าวมานานกว่า 20 ปี พบว่าการได้รับการให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ทั้งของภาครัฐและบริษัทผู้รับซื้อ และการได้รับคำแนะนำจากเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน รวมถึงการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษเกี่ยวกับการปลูกข้าว ตลอดจนวิธีการปลูกที่ไม่ยุ่งยาก สามารถปรับใช้กับการทำนาแบบดั้งเดิมได้ นอกจากนี้นวัตกรรมที่ใช้วิธีการปลูกข้าวแบบอินทรีย์ก็สามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่น และยังประโยชน์ที่ได้รับคือ การลดต้นทุนการผลิต ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ผลผลิตเพิ่มขึ้นและมีคุณภาพ ลดความเสี่ยงจากสารเคมีช่วยรักษาสภาพแวดล้อม เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ และเกษตรกรเองก็ยังได้พัฒนาความรู้และเทคโนโลยีอยู่เสมอ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของบุศรา ลิ่มนรินทร์กุล และพฤกษ์ ยิบมันตะศิริ (2554) ที่ได้ศึกษาเรื่อง นวัตกรรมทางเกษตรที่สนับสนุนระบบการผลิตข้าวอินทรีย์เกษตรกรรายย่อยภาคเหนือ งานวิจัยสรุปว่าความยั่งยืนของข้าวอินทรีย์ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สัมพันธ์กัน เช่น เทคโนโลยี กระบวนการผลิต การควบคุมคุณภาพ การติดตาม และการสืบสานถึงแหล่งผลิตและความเชื่อถือของผู้บริโภค และสิ่งที่ท้าทายในอนาคต คือ การผนวกความหลากหลายชีวภาพทางการเกษตรในห่วงโซ่มูลค่าของข้าวอินทรีย์และการปรับปรุงกลไกตลาดที่สร้างประโยชน์ให้แก่เกษตรกรรายย่อย

3. ปัจจัยด้านการจัดการความรู้ มีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งลักษณะของการจัดการความรู้ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ประกอบด้วย การรับรู้เรื่องการปลูกข้าวอินทรีย์จากประสบการณ์ของตนเอง การถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทักษะ ประสบการณ์กับเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน การอบรม ศึกษาดูงาน และการแนะนำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของภาครัฐและเอกชน การนำความรู้มาปฏิบัติ ซึ่งเกษตรกรได้ให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้กับการปฏิบัติแบบเกษตรอินทรีย์เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ

ในการปลูกข้าวหอมมะลินิทรีย์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราวรรณ โรจนพรทิพย์ (2556) ที่พบว่า การทำอาชีพเกษตรกรรมให้ประสบความสำเร็จได้นั้นต้องอาศัย องค์ความรู้ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการ เพื่อการผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐาน เพื่อเพิ่มผลผลิตและมีรายได้ที่มั่นคงเช่นเดียวกับการศึกษาของเทพ เพ็ญมะลิ่ง (2556) ที่ศึกษาเรื่องการเข้าสู่มาตรฐานข้าวคุณภาพสูงของสมาชิกเครือข่ายเกษตรกร จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่ว่าปัจจัยส่งเสริมการผลิตในประเด็นการพัฒนากลุ่มเกษตรกรให้รับรองมาตรฐานข้าวสูงคั้นแบบนั้น ควรถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกร ให้มีความรู้ในการผลิตข้าวให้ได้มาตรฐาน และควรมีการจัดฝึกอบรมในมาตรฐานการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สากล เพื่อเตรียมพร้อมในการสู่การขอรับรองมาตรฐานและเป็นการเพิ่มศักยภาพให้กับเกษตรกร

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลินิทรีย์ ในจังหวัดเชียงราย พะเยา และเชียงใหม่ พบประเด็นที่น่าสนใจ ซึ่งผู้วิจัยจัดทำเป็นข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากผลการวิจัย พบว่าปัจจัยด้านการจัดการฟาร์มส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลินิทรีย์เป็นอันดับแรก การจัดการฟาร์มข้าวอินทรีย์ให้สำเร็จได้ต้องอาศัยปัจจัยด้านการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี ที่เป็นสิ่งสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถมีผลผลิตได้ตามมาตรฐาน รวมถึงความสามารถในการจัดการความรู้ของเกษตรกรในการจัดการฟาร์มและการใช้เทคโนโลยี ดังนั้น ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาศักยภาพเกษตรกรและเพิ่มผลผลิตให้เกษตรกรประสบความสำเร็จเพิ่มขึ้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรให้ความสนใจ ดังนี้

1. ควรหาวิธีการส่งเสริมให้เกษตรกรมีระบบการจัดการฟาร์มข้าวอินทรีย์รวมถึงการกำหนดแผนการจัดการระบบที่เหมาะสมและส่งเสริมให้เกษตรกรมีโอกาสเข้าร่วมอบรมสัมมนาอยู่เสมอเพื่อให้ทราบถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่ทันสมัย มีความรู้เกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการจัดการฟาร์มเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ได้มาตรฐานเป็นที่ต้องการของตลาด และเพื่อเป็นทางเลือกของเกษตรกรที่นอกจากจะผลิตเพื่อการส่งออกแล้วยังสามารถขยายการผลิตเพื่อการบริโภคภายในประเทศ เพื่อสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค

2. ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการขยายพื้นที่การปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ให้มากขึ้น โดยการส่งเสริมด้านวิชาการ ด้านปัจจัยการผลิตที่ช่วยลดต้นทุนเกษตรกร การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิต การสนับสนุนการสร้างเครือข่ายการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์มากขึ้น

3. ควรหาวิธีการทางด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาช่วยเกษตรกรในการบริหารจัดการการวางแผนการผลิต ในสถานการณ์ที่สภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง เพื่อลดความเสี่ยงในการผลิต เช่น การเตรียมพื้นที่ปลูกที่อาจเสี่ยงต่อภาวะฝนแล้ง หรือน้ำท่วม การใช้เมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสม การกำจัดโรค และศัตรูพืช เป็นต้น เพื่อเกษตรกรและผู้ที่สนใจในการผลิตข้าวอินทรีย์จะได้มีการเตรียมพร้อมกับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม

4. ควรสนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ให้มากขึ้น เพราะเกษตรกรรายย่อยส่วนใหญ่ยังไม่สามารถจัดการบริหารอุปทานข้าวตามที่เป็นที่ต้องการของตลาด ซึ่งการรวมกลุ่มอาจจะเป็นแนวทางในการบริหารการตลาด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับทำวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการวิจัยผู้วิจัย พบว่าปัจจัยด้านการจัดการฟาร์ม เป็นปัจจัยที่พยากรณ์ความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ เป็นอันดับแรก จึงเป็นที่น่าสนใจว่าการจัดการฟาร์มที่ดีนั้น ควรจะมีลักษณะที่สำคัญเป็นอย่างไร หรือจะต้องมีสิ่งใดเป็นองค์ประกอบ ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับเกษตรกรและผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. จากผลการวิจัยผู้วิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี จึงเป็นที่น่าสนใจในการศึกษา แนวทางการปฏิบัติแบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร โดยการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เทคโนโลยีทางสารสนเทศด้านต่างๆ ที่สามารถให้คำแนะนำและหาคำตอบได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำให้กับเกษตรกร เพื่อทันต่อเหตุการณ์ และการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมของประเทศและโลก เพื่อเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่ข้อค้นพบเพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนต่อไป

รายการอ้างอิง

- กรมวิชาการเกษตร. (2552). การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP). กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กระทรวงพาณิชย์. (ม.ป.ป). เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย (Thai Organic Agricultural). ค้นเมื่อ 30 มิถุนายน 2558, จาก www.organic.moc.go.th.
- ข้าวเกษตร. (2558). ความสำเร็จของกองทุนข้าวสุรินทร์. ค้นเมื่อ 25 เมษายน 2558, จาก <http://www.ricefund.com/>.
- คลังข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร. (2553). ระบบเกษตรอินทรีย์มาตรฐาน. ค้นเมื่อ 12 เมษายน 2558, จาก http://www.stou.ac.th/thai/grad_stdy/.
- จิตฐิพร ศิริदानนท์. (2543). การเปรียบเทียบค่าความชื้นมันและความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดเจตคติต่อวิชาคอมพิวเตอร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิรวรรณ โรจนพรทิพย์. (2556). เทคโนโลยีชาวบ้าน. ค้นเมื่อ 28 เมษายน 2558, จาก http://www.technologychaoban.com/news_detail.php?tnid=621§ion.
- คำรี ถาวรมาศ. (2552). การใช้ปุ๋ยบำรุงดิน. ค้นเมื่อ 22 เมษายน 2558 จาก <http://www.doa.go.th>.
- เทพ เพ็ญมะลัง. (2556). การเข้าสู่มาตรฐานคุณภาพข้าวสูงของสมาชิกเครือข่ายเกษตรกรจังหวัดเพชรบูรณ์. รายงานการวิจัย คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- ธนรัชต์ เมฆชัชชัย. (2550). การจัดการฟาร์มเชิงธุรกิจ. เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2540). พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- นิติพงษ์ ส่องศรีโรจน์. (2556). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการจัดการองค์ความรู้ การมีอุดมการณ์เศรษฐกิจพอเพียง ความสามารถในการทำบัญชีครัวเรือน การจัดการฟาร์มข้าวอินทรีย์ ความสำเร็จของการจัดการฟาร์มข้าวอินทรีย์ และความมั่นคงในชีวิตของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร. รายงานวิจัย คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญสม วราเอกศิริ. (2549). ระเบียบวิธีวิจัย. ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- _____. (2539). ส่งเสริมการเกษตร: หลักและวิธีการ. พิมพ์เพิ่มเติม 2551: เชียงใหม่ ภาควิชาส่งเสริมการเกษตรมหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- บุศรา ลีมนิรันดร์กุล และพฤกษ์ ยิบมันตะสิริ. (2554). นวัตกรรมทางเกษตรที่สนับสนุนระบบผลิตข้าวอินทรีย์เกษตรกรรายย่อยภาคเหนือ. สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์

- และเทคโนโลยีแห่งชาติเครือข่ายภาคเหนือ. ภาควิชาศรษฐศาสตร์ เกษตรและส่งเสริมเผยแพร่การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พันธ์จิตต์ พรประทานสมบัติและศุภพร ไทยภักดี. (2552). รายงานการวิจัยเรื่อง **สถานการณ์และอนาคตผักอินทรีย์ในประเทศไทย**. นครปฐม: ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิจิตร อวาทกุล. (2535). **หลักการส่งเสริมการเกษตร**. กรุงเทพฯ: บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- สมศักดิ์เพ็ชพร้อม. (2530). **หลักและวิธีการจัดการธุรกิจฟาร์ม**. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (2533). **การสื่อสารกับสังคม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสรี พงศ์พิศ. (2531). **คีนผู้รอกเหง้า**. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.
- สำราญ สระอุ. **แนวคิดด้านการบริหารและการจัดการฟาร์มเพื่อความสำเร็จ**. ค้นเมื่อ 5 มิถุนายน 2558, จาก <http://www.fao.org/Docrep/003/Y1860E/y1860e03.htm>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2554). **สาระข่าวอินทรีย์**. ค้นเมื่อ 6 เมษายน 2558, จาก http://www.khaowdee.com/local_orgfarming.php.
- Bales, R.F. (1950). **Interaction Process Analysis: A Method for the Study of Small Group**. New York. Addison-Wesley.
- Bernald, M.B. (1960). **Leadership, Psychology and Organization Behavior**. New York: Hill Book.
- Bloom, B.S. (1975). **Taxonomy of Educational Objectives**. New York: David McKay Company.
- Domjan, M. (1996). **The Principles of Learning and Behavior Belmont**. California: Thomson Wadsworth.
- Herzberg, F., Bernard, M., & Snyderman, B. B. (1967). **The Motivation to Work**. New York: John Wiley & Sons.
- Kidd, J. R. (1973). **How Adults Learn**. New York : Association Press.
- Klein, S.B. (1991). **Learning**. New York: McGraw –Hill.
- Lovell, R. B. (1980). **Adult Learning**. New York: Halsted Press Wiley & Son.
- McShane, S. L. and Von Glinow. (2003). **M. A. Organizational Behavior**. New York: McGraw-Hill.
- Rogers, E.M. and Shoemaker, F.F. (1962). **Communication of Innovations**. New York: The Free Press.
- Yamane, T. (1967). **Elementary Sampling Theory**. Englewood Cliff. New Jersey: Prentice-Hall.